

การเปรียบเทียบแนวคิด

จริยศาสตร์ในทัศนะของ

อิมมานูเอล ค้านท์ (Immanuel Kant)

และจอห์น สจ๊วต มิลล์ (John Stuart Mill)

ต่อการการุณยฆาต

3

An analysis of the principles of ethics in
Immanuel Kant's and John Stuart Mill's
perspectives on euthanasia

รับบทความ 10 มกราคม 2567
แก้ไขบทความ 25 มิถุนายน 2567
ตอบรับบทความ 26 มิถุนายน 2567

วิมลรัตน์ ศรีโยหะ¹
Vimonrat Sriyoha

สุธิดา แสงเลิศล้ำ^{1*}
Sutida Sanglertlam

1 นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา การเมือง และเศรษฐศาสตร์ วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
248 หมู่ที่ 2 ถนนชูปเปอร์ไฮเวย์ เชียงใหม่-ลำปาง ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง 52190

Student, Bachelor of Arts Program in Philosophy, Politics, and Economics, College of Interdisciplinary Studies, Thammasat University
248 Area.2, Lampang-Chiang Mai Superhighway Road, Pong Yang Khok, Hang Chat District, Lampang 52190

*Corresponding author, e-mail: sutida.san@dome.tu.ac.th

บทคัดย่อ

การเปรียบเทียบแนวคิดจริยศาสตร์ในทรรศนะของ อิมมานูเอล ค้านท์ (Immanuel Kant) และ จอห์น สจ๊วต มิลล์ (John Stuart Mill) ต่อการการุณยฆาต มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบแนวคิดจริยศาสตร์ของ อิมมานูเอล ค้านท์ และ จอห์น สจ๊วต มิลล์ต่อการการุณยฆาต นำไปสู่การวิเคราะห์ว่าแนวคิดทางจริยศาสตร์ของนักปรัชญาท่านใดเป็นรากฐานของความคิดเห็นต่อการสนับสนุนและไม่สนับสนุนการการุณยฆาตซึ่งเป็นที่ยกเถียงกันของคนในสังคม โดยพบว่าแนวคิดของ อิมมานูเอล ค้านท์ เป็นแนวคิดที่ไม่สนับสนุนการการุณยฆาต เนื่องจากค้านท์ใช้เจตนาแรกเริ่มของการกระทำเป็นตัวตัดสินใจเจตนาที่ดีโดยไม่สนใจผลลัพธ์ ถ้าหากปราศจากเจตจำนงที่ดี (Good will) การกระทำนั้นก็จะไม่ถูกต้องหรือไม่มีคุณค่าทางจริยธรรมตั้งแต่แรก หากพิจารณาด้วยเหตุผลที่เป็นกฎสากลแล้ว การจบชีวิตตนเองหรือการทำลายชีวิตผู้อื่นเป็นสิ่งที่ผิดก็คือผิดโดยไม่มีข้อแม้ หากพิจารณาเจตจำนงของผู้กระทำแล้วการยุติชีวิตตนเองโดยการุณยฆาตถือเป็นการกระทำที่ผิดกฎสากล และผิดต่อสิทธิมนุษยชนว่าด้วยสิทธิในชีวิตและร่างกายและแพทย์ที่ทำการการุณยฆาตซึ่งเป็นการยุติชีวิตผู้อื่น หรือฆ่าชีวิตผู้อื่น ก็ถือว่าขัดกับกฎสากลและถือเป็นการละเมิดปณิญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ส่วนแนวคิดประโยชน์นิยมของ จอห์น สจ๊วต มิลล์ เป็นแนวคิดที่ไม่ได้สนับสนุนการุณยฆาตโดยตรงแต่ก็ได้ปฏิเสธการการุณยฆาต ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผลลัพธ์ หากผลลัพธ์เกิดประโยชน์และทำให้คนจำนวนมากมีความสุขก็ถือว่าเป็นการกระทำที่ดี หากผลลัพธ์ทำให้คนจำนวนมากเป็นทุกข์ก็ถือเป็นกระทำที่ไม่ดีตามทฤษฎีประโยชน์นิยมของมิลล์

คำสำคัญ: การุณยฆาต กฎสากล ประโยชน์นิยม เจตจำนงที่ดี

Abstract

This paper presents a comparative study of the ethical concepts of Immanuel Kant and John Stuart Mill on euthanasia. The objective is to compare Immanuel Kant's and John Stuart Mill's ethical theories on euthanasia by analysing the ethical ideas from which their philosophies formed the foundation of their opinions on supporting or not supporting euthanasia, which is a controversial topic in society. According to the analysis, Immanuel Kant did not advocate euthanasia because Kant was more concerned with good intentions than with outcomes, and he based his conclusions on the original intention of the action. If good will is wrong, it is wrong from the beginning. If considered for reasons that are universal laws, it is wrong to end one's own life or destroy another person's life. That would be considered wrong without any conditions. Euthanasia is regarded as a violation of human rights concerning the right to life and body. This covers medical professionals who carry out euthanasia, the taking of another person's life, which is against universal law and a violation of the Universal Declaration of Human Rights. Following this is John Stuart Mill's utilitarianism, which is a concept that does not directly support euthanasia but does not deny euthanasia. Mill's utilitarianism depends on results. If the results are beneficial and make many people happy, then the action is considered a beneficial one. On the other hand, if the result causes suffering to a large number of people, then it is considered a negative action according to Mill's utilitarian theory.

Keywords: Euthanasia, Universal Law, Utilitarianism, Good Will

บทนำ

การเรียกร้องสิทธิการการุณยฆาตมีมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน แม้ในปัจจุบันจะมีการเรียกร้องสิทธิการการุณยฆาตมากยิ่งขึ้น แต่ก็ยังมีข้อถกเถียงอย่างมากมาย ประเทศไทยเป็นอีกหนึ่งประเทศที่มีการถกเถียงในประเด็นดังกล่าวและเริ่มมีคนหันมาให้ความสนใจเกี่ยวกับการการุณยฆาตมากยิ่งขึ้น หลังจากที่มีข่าวคุณกอล์ฟ ชาวไทยผู้ป่วยเป็นเนื้องอกในสมองและได้รับการรักษาอย่างต่อเนื่องยาวนานกว่า 10 ปี คุณกอล์ฟได้ออกมาเล่าเรื่องราวชีวิตของตัวเองผ่านการบันทึกของตัวเอง โดยเขาได้ต่อสู้กับโรคร้ายนี้ซ้ำแล้วซ้ำเล่ามาเป็นระยะเวลานาน และรู้สึกทรมานกับชีวิตที่ต้องวนอยู่กับความเจ็บปวดซ้ำไปซ้ำมา เขาจึงตัดสินใจทำการการุณยฆาต ในขณะที่ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายรองรับ แพทย์ประจำตัวเขาจึงไม่สามารถทำตามที่เขาร้องขอให้ได้ ท้ายที่สุดคุณกอล์ฟจึงได้ตัดสินใจใช้วิธีการการุณยฆาตอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ที่เมืองซูริค ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ และจากไปอย่างสงบเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2562 หลังจากเหตุการณ์ดังกล่าว ส่งผลให้เกิดข้อวิพากษ์วิจารณ์และข้อถกเถียงเกี่ยวกับการการุณยฆาตในสังคมไทยเป็นอย่างมาก ซึ่งต่างก็มีทั้งผู้ที่สนับสนุนการการุณยฆาตและไม่สนับสนุนการการุณยฆาต ซึ่งข้อถกเถียงเหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงความคิด จุดยืน มุมมองวิธีการปฏิบัติ การตีความหมายที่ขึ้นอยู่กับรากฐานแนวคิดจริยศาสตร์ที่แตกต่างกันออกไป

นักปรัชญาตะวันตกหลายคนได้ให้หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับรากฐานความคิดทางจริยศาสตร์เอาไว้ ซึ่งผู้เขียนได้หยิบยกเอาแนวคิดของนักปรัชญา 2 ท่านที่มีความน่าสนใจและเป็นแนวคิดที่มีมุมมองต่างกันอย่างสิ้นเชิง คือ อิมมานูเอล ค้านท์ (Immanuel Kant) ที่ให้แนวคิดไว้ว่า หลักการทางจริยศาสตร์หรือกฎทางศีลธรรมไม่ควรยืมประสบการณ์จากมนุษย์ เพราะมนุษย์แต่ละคนมีประสบการณ์ที่แตกต่างกันออกไป แต่กลับกันหลักการทางจริยศาสตร์ควรเป็นกฎให้มนุษย์ปฏิบัติตาม ถึงแม้ว่ามนุษย์จะมีสิ่งเร้ามากมายแต่มนุษย์สามารถพาตัวเองออกจากการควบคุมของสิ่งเร้าได้ด้วยเหตุผล กล่าวคือการกระทำที่ดีทางจริยศาสตร์ออกมาจากเหตุผลที่มีในตัวมนุษย์ และธรรมชาติของลักษณะของมนุษย์นั้นไม่ได้ดีในตัวเอง แต่มีเจตจำนงที่ดี (Good Will) ในตัวมันเองโดยปราศจากเงื่อนไขใด ๆ เป็นแรงกระตุ้นการกระทำที่มาจากหลักการที่ถูกต้องทั้งนี้ เจตจำนงที่ดีต้องปราศจากเงื่อนไข เจตจำนงที่ดีคือตัวมันเองเป็นเช่นนั้นโดยไม่ได้มีเป้าประสงค์ไปเพื่ออะไร เช่น การกระทำใด ๆ ที่ทำไม่สำเร็จตามเป้าหมาย แต่เราตั้งใจทำเต็มที่แล้วก็ถือเป็นการกระทำที่ดี แนวคิดต่อมาคือแนวคิดประโยชน์นิยมของ จอห์น สจ๊วต มิลล์ (John Stuart Mill) ที่ระบุไว้ว่าการสร้างหลักการทางศีลธรรมต้องอาศัยประสบการณ์ ทั้งนี้ไม่มีกฎตายตัวที่มอดัดสินล่วงหน้าว่าการกระทำใดถูกหรือผิด หากแต่ขึ้นอยู่กับผลลัพธ์ของการกระทำที่เกิดขึ้น ถ้าผลลัพธ์นั้นทำให้เกิดประโยชน์สุขแก่คนจำนวนมากก็ถือเป็นการกระทำที่ดี

อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการถกเถียงเรื่องการทำการการุณยฆาต ไม่ว่าจะฝ่ายสนับสนุนหรือฝ่ายไม่สนับสนุน ต่างทำการถกเถียงผ่านมุมมองความคิดที่ถูกหล่อหลอมปลูกฝังมาตั้งแต่เด็กจนโต จนอาจทำให้มองข้ามความเป็นมารากฐานความคิดของตนเอง เนื่องจากถูกหล่อหลอมมาตั้งแต่เด็กจนโตตามสภาพแวดล้อมสังคมที่บุคคลนั้น ๆ อาศัยอยู่ การแสดงความคิดเห็นหรือมุมมองเหล่านี้จึงเป็นการถูกหล่อหลอมไปในตัวโดยไม่รู้ตัวและไม่ได้เกิดการตั้งคำถามกับพื้นฐานความคิดของตนเองว่าการที่ตนเองมีความคิดเช่นนั้นนั้นมีรากฐานหรืออิทธิพลมาจากอะไร ทั้งนี้เพื่อให้เข้าใจความเป็นมาของรากฐานแนวคิดทั้ง 2 มุมมองที่แตกต่างกัน ผู้เขียนจึงได้ยกแนวคิดจริยศาสตร์ของ อิมมานูเอล ค้านท์ และจอห์น สจ๊วต มิลล์ ซึ่งถือว่าเป็นกรอบแนวคิดที่สำคัญ และมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนมาใช้ในการวิเคราะห์ให้เห็นถึงความแตกต่างของกรอบแนวคิดที่มีต่อการการุณยฆาต เพื่อที่จะให้ผู้ศึกษาได้เห็นถึงความเป็นมาของรากฐานความคิดของตนเองว่าได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดของใครในส่วนใดบ้าง

การเปรียบเทียบแนวคิดจริยศาสตร์ในทรรศนะของ อิมมานูเอล ค้านท์ (Immanuel Kant) และ จอห์น สจ๊วต มิลล์ (John Stuart Mill) ต่อการทำการุณยฆาต

ในการศึกษาทางจริยศาสตร์มีนักปรัชญาตะวันตกหลายคนได้ให้หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับจริยศาสตร์ไว้อย่างหลากหลาย หนึ่งในนั้นคือ อิมมานูเอล ค้านท์ ที่ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับรากฐานของปรัชญาทางศีลธรรม (Groundwork of the Metaphysic of Morals) และ จอห์น สจ๊วต มิลล์ ที่ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับประโยชน์นิยม (Utilitarianism) เอาไว้ โดยแนวคิดของนักปรัชญาทั้งสองท่านมีแนวคิดที่น่าสนใจและมีความแตกต่างกันในบางประการ ทั้งนี้บทความนี้ผู้เขียนมุ่งเปรียบเทียบให้เห็นถึงความแตกต่างทางแนวคิดและนำแนวคิดไปวิเคราะห์การสนับสนุนและไม่สนับสนุนการทำการุณยฆาต

เริ่มต้นจากแนวคิดทางจริยศาสตร์ของอิมมานูเอล ค้านท์ ผู้ซึ่งเป็นนักปรัชญาชาวเยอรมันที่เกิดในครอบครัวที่เคร่งศาสนาและอาศัยอยู่ที่เมืองโคนิสเบิร์กตลอดชีวิต ค้านท์เกิดเมื่อวันที่ 22 เมษายน ค.ศ. 1724 และเสียชีวิตเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1804 ในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 15 ได้เกิดการปฏิวัติศาสนาที่มาพร้อมกับยุคฟื้นฟูศิลปปะ (Renaissance) เนื่องจากเดิมทีในสมัยยุคกลางผู้ที่สามารถอ่านหนังสือออกคือผู้ที่อยู่ในคริสตจักรเท่านั้น และแนวคิดในช่วงยุคสมัยนั้นเป็นแนวคิดยึดถือหลักเอง (Dogmatism) ซึ่งเป็นการรับเอาแนวคิดที่มีผู้สร้างเป็นทฤษฎีไว้แล้วมาโดยไม่มีการพิสูจน์หรือมีข้อกังขาใด ๆ ไม่มีการใคร่ครวญพิจารณาอีก แต่เมื่อเวลาผ่านไป เมื่อคริสตจักรเริ่มเสื่อมอำนาจลง ผู้คนเริ่มมีความตระหนักรู้กันมากยิ่งขึ้นในหลาย ๆ เรื่อง อันเนื่องจากการเริ่มตั้งคำถามกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จากเดิมทีที่เชื่อมั่นอย่างมากในศาสนา เมื่อศาสนาเริ่มเสื่อมอำนาจลง ผู้คนต่างเริ่มตั้งคำถามหรือตั้งข้อสงสัยเพื่อหาเหตุผลที่รองรับกับความคิดนั้น ๆ จนกระทั่งในคริสต์ศตวรรษที่ 16-18 เกิดแนวคิดประจักษ์นิยม (Empiricism) คือหลักการหลังประสบการณ์ ซึ่งเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการหาคำตอบและคำอธิบายรองรับสิ่งที่มนุษย์ทุกคนยอมรับกันได้ โดยหลักการนี้เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนสามารถมีประสบการณ์กับสิ่งต่าง ๆ ได้และสังเคราะห์ความรู้ความเข้าใจของตัวเองออกมาจากประสบการณ์เหล่านี้ ซึ่งหลักการนี้เกิดขึ้นมาเพื่อขจัดแนวคิดถือหลักเอง นอกจากนี้ยังมีอีกหนึ่งหลักการที่เกิดขึ้นมาในช่วงยุคสมัยดังกล่าว คือแนวคิดเหตุผลนิยม (Rationalism) ที่เชื่อว่ามนุษย์มีความคิดบางอย่างติดตัวมาตั้งแต่เกิดโดยที่ไม่ต้องอาศัยประสบการณ์ ถือเป็นอีกแนวคิดที่เกิดขึ้นเพื่อโต้แย้งแนวคิดประจักษ์นิยม (Empiricism) อีกทีหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ตัวของค้านท์เองก็จัดอยู่ใน แนวคิดเหตุผลนิยม แต่ก็มีแตกต่างจากแนวคิดเหตุผลนิยม คนอื่น ๆ โดยจะอธิบายแนวคิดผ่านงานเขียนของเขา ดังต่อไปนี้

อิมมานูเอล ค้านท์ (Immanuel Kant, 1947, p. 5) ได้อธิบายในงานเขียน Groundwork of The Metaphysics of Morals ของเขาว่า ทั้งแนวคิดประจักษ์นิยมและแนวคิดเหตุผลนิยมนั้น ต่างไม่สมบูรณ์แบบ เนื่องจากต่างฝ่ายต่างยกแค่ความจริงบางอย่างในแง่มุมมองของตัวเองออกมาอธิบาย จนละเอียดงุ่มง่ามของอีกฝั่ง เป็นการยึดอยู่ในแค่ความคิดใดความคิดหนึ่ง ค้านท์จึงได้เสนอหลัก Critical Philosophy โดยที่เขาพยายามวางรากฐานและพยายามเข้าไปดูขอบเขตของมนุษย์โดยผ่าน 3 คำถาม ได้แก่ 1) What can I know? (ฉันรู้อะไรได้บ้าง?) 2) What ought I do? (ฉันควรทำอะไร?) และ 3) What may I hope for? (ฉันสามารถคาดหวังสิ่งใดได้?) เหตุที่เกิดการตั้งคำถามแบบนี้ขึ้น เนื่องจากค้านท์มองว่าแนวคิดทั้ง 2 ฝ่าย ไม่ได้เข้าใจธรรมชาติของมนุษย์อย่างดีพอ จึงจำเป็นต้องกลับไปตั้งคำถามใหม่ ซึ่งคำถามทั้ง 3 คำถามนี้รวมกันไปสู่จุดเป้าหมายคำถามเดียวกัน คือ *มนุษย์คืออะไร?* นอกจากนี้ค้านท์ยังเชื่อว่ามนุษย์ต้องอาศัยทั้งประสบการณ์ภายนอกและรูปแบบของสิ่งที่มนุษย์เป็นหรือที่เรียกว่า หลักการก่อนประสบการณ์ (A Priori Principles) ซึ่งเป็นหลักการที่มาจากเงื่อนไขโครงสร้างจิตของเรา เป็นหลักการที่กำกับการมีความคิดของมนุษย์ที่ไม่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ ค้านท์พยายามวิพากษ์วิจารณ์ทั้ง 2 ฝ่าย โดยการนำส่วนที่ใช้ได้ของทั้งสองมารวมผนึกกัน

เขาพยายามพิสูจน์ว่ามนุษย์มีหลักการในตัวเอง มีถึงขั้นสามารถกำกับหลักการของธรรมชาติที่เข้ามาหาเราได้ หลักการก่อนประสบการณ์นี้ทำให้มนุษย์สามารถเข้าใจกฎเกณฑ์ทางจริยศาสตร์ได้ด้วยตนเองสำหรับใช้กำกับ การกระทำของตนเอง เบื้องต้นค่านิยมมองว่าความรู้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดก็ตามมี 2 ลักษณะ คือ ความรู้ที่ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และความรู้ที่ไม่ได้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ ในงานเขียนของคานท์ ได้กล่าวว่เป้าหมาย หลักของเขามีเพียงเป้าหมายเดียวคือพยายามที่จะถามคำถามที่เกี่ยวข้องกับเหตุผลทางศีลธรรม (Morals Reason) โดยปราศจากเชิงประจักษ์โดยทั่วไป เขามองว่าหลักการทางจริยศาสตร์ควรถูกต้องอย่างจำเป็น โดยสมบูรณ์แบบ คำสั่งทางจริยศาสตร์ควรถูกต้องและยอมรับได้ทั้งหมดสำหรับสิ่งที่มีเหตุผล รากฐานของ คำสั่งทางจริยศาสตร์ต้องมาจากนิสยใจคือที่ไม่ได้ออกมาในสถานะประสบการณ์ แต่ต้องมีรากฐานมาจาก ความคิดก่อนประสบการณ์และกฎเกณฑ์ใด ๆ ที่เป็นสากล ค่านิยมมองว่าหลักการทางจริยศาสตร์ของเขาไม่ควร ออกมาจากสิ่งที่คุ้นเคยหรือคุ้นชินแต่ควรออกมาจากหลักการภายในตัวของมนุษย์เอง นอกจากนี้สำหรับคานท์ นั้น การที่มนุษย์จะมีเจตจำนงออกมาจากรากฐานอะไรนั้น ขึ้นอยู่กับว่ามันออกมาจากรากฐานประสบการณ์ และการกระทำของเราที่ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมที่มากระทบตัวเรา ตัวการกระทำของเราจึงขึ้นอยู่กับ สถานการณ์ หรืออารมณ์ในช่วงนั้น ๆ (Immanuel Kant, 1947, pp. 57-60) เช่น การที่เราจะช่วยเหลือของ มันก็ขึ้นอยู่กับว่าตอนนั้นอารมณ์เราเป็นอย่างไร หากวันไหนเรารู้สึกเหนื่อยเราก็คงจะไม่ช่วย แต่ถ้าหากวัน ไหนเรารู้สึกไม่เหนื่อยเราก็คงจะช่วย เป็นต้น คานท์เชื่อว่าตัวเจตจำนงเป็นตัวขับเคลื่อนสิ่งต่าง ๆ ของมนุษย์ เมื่อมีบางอย่างมากระทบให้เราต้องทำมัน อย่างไรก็ตามการตัดสินใจว่าจะช่วยหรือไม่ช่วยโดยมีอารมณ์ ความรู้สึกเหนื่อยและไม่เหนื่อยเป็นเงื่อนไขในการตัดสินใจนี้ เป็นการตัดสินใจที่ขับเคลื่อนด้วยเจตนา (Will) แต่ไม่ใช่เจตนาหรือเจตจำนงที่ดี

นอกจากนั้นงานวิจัยของคานท์ได้อธิบายไว้ว่า เจตจำนงที่ดีของเขานั้นเป็นตัวขับเคลื่อนสิ่งต่าง ๆ ของ มนุษย์ เจตจำนงที่ดีเป็นสิ่งที่ดีโดยปราศจากเงื่อนไขใด ๆ ไม่ได้มีเป้าประสงค์ไปเพื่ออะไร แต่มีเป้าประสงค์ไป เพื่อการกระทำของตัวเอง เจตจำนงที่ดีแม้จะกระทำไม่สำเร็จแต่หากทำอย่างเต็มที่แล้วก็ถือว่าดีเช่นนั้น ทั้งนี้ หากคานท์มองว่าถ้าหากเป้าหมายสูงสุดคือความสุขจริง ๆ ธรรมชาติคงไม่ให้เหตุผลกับมนุษย์มา ในแง่จึง สุขจึงไม่ใช่เป้าหมายสูงสุดแต่เป็นเพียงส่วนหนึ่งที่ช่วยในการไตร่ตรองไปหาเป้าหมายที่แท้จริง ทั้งนี้มนุษย์ ยังมีเหตุผลที่สามารถเลือกเป้าหมายของตนเองแม้จะเกิดสิ่งที่ขัดแย้งกับตัวเรา เช่น ขัดแย้งกับอารมณ์ ความรู้สึกของเรา หรือขัดแย้งกับแรงโน้มตามธรรมชาติ (Natural inclination) ของเรา เป็นต้น (Immanuel Kant, 1947, pp. 62-63) คานท์เชื่อว่า เจตจำนงที่ดีคือแรงผลักดันที่ออกมาจากการมีเหตุผลของเราเองโดยไม่ มีปัจจัยอื่นหรือไม่มีแรงโน้มน้าวอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องให้กระทำการกระทำนั้น ๆ การกระทำที่ช่วยผู้อื่นเพื่อให้ ได้ผลประโยชน์อะไรบางอย่างมานั้น การกระทำนั้นจะไม่ถือเป็นการกระทำทางจริยศาสตร์ กล่าวโดยง่ายคือ การกระทำที่ทำเป็นหน้าที่โดยมีเป้าหมายเพื่ออะไรบางอย่าง ไม่ว่าจะเป็นทำเพื่อให้ถูกยกย่อง หรือทำไปเพื่อได้ สิ่งตอบแทน การกระทำเช่นนี้ไม่ถือว่ามีคุณค่าทางจริยศาสตร์ ในทางตรงข้ามกับการกระทำที่กระทำออกมา โดยปราศจากแรงผลักดัน ปราศจากเป้าหมายอะไรที่นอกเหนือจากตัวมันเอง การกระทำนี้จะถือว่าเป็น การกระทำทางจริยศาสตร์ เพราะมีเป้าหมายอยู่ที่ตัวมันเอง ไม่ได้ทำไปเพื่อวัตถุประสงค์บางอย่าง เช่น การช่วยคนที่จมน้ำแต่เรารู้ว่าคนที่จมน้ำเป็นคนที่ไม่ดี เราไม่ได้มีความรู้สึกอยากช่วยแต่สุดท้ายก็ช่วย เช่นนี้ถือ ว่าดีเพราะทำไปเพื่อตอบสนองต่อเป้าหมายที่ขึ้นอยู่กับตัวมันเอง อย่างไรก็ตามการกระทำทางจริยศาสตร์ จะต้องปราศจากเงื่อนไข คานท์มองว่า เจตจำนงที่มีความเกี่ยวข้องกับหน้าที่ทางจริยธรรม ในแง่ที่ว่า เจตจำนง ที่ดีนั้นเป็นตัวก่อให้เกิดเจตนา (Intention) ที่จะทำตามหน้าที่ทางจริยธรรมสากล (โดยไม่คำนึงถึงผลลัพธ์ที่ จะเกิดขึ้น) (Immanuel Kant, 1947, pp. 67-68)

สืบเนื่องจากการที่สิ่งต่าง ๆ ตามธรรมชาติเกิดจากธรรมชาติเองและดำเนินไปตามกฎธรรมชาติ ซึ่งจะมีเพียงสิ่งที่มีเหตุผลสมบูรณ์เท่านั้นที่จะสามารถกำหนดเจตจำนงได้ คานท์ได้กล่าวไว้ว่า Imperatives in

general หรือชุดคำสั่งบางอย่าง ซึ่งชุดคำสั่งที่ว่ำนนี้มีด้วยกัน 2 แบบ ได้แก่ 1) ชุดคำสั่งแบบมีเงื่อนไข (ไม่จัดเป็นกฎตามจริยศาสตร์) คือการได้มาเพื่อให้ได้อะไรบางอย่าง และ 2) ชุดคำสั่งแบบไม่มีเงื่อนไข/เด็ดขาด คือเป็นความจำเป็นแบบปฏิเสธไม่ได้และไม่ขึ้นอยู่กับอะไรเลย (Immanuel Kant, 1947, p. 80) โดยเราสามารถสร้างคำสั่ง 2 อย่าง ออกมาได้เองโดยผ่าน 4 สูตรของค่านท์ ได้แก่ 1) ลงมือกระทำตามหลักการที่ทำให้เป็นกฎสากลได้ไม่ขัดแย้ง ซึ่งเป็นข้อกำหนดหลักการพื้นฐานของจริยศาสตร์ของคานท์ 2) ปฏิบัติต่อผู้อื่นในฐานะที่เขาเป็นจุดหมายในตัวเอง และไม่ใช่เป็นวิถีไปสู่เป้าหมายใด ๆ ถือเป็นหลักการในเชิงปฏิบัติที่กำหนดให้มีการปฏิบัติต่อมนุษย์ผู้อื่นในฐานะมนุษย์ที่มีเกียรติศักดิ์ศรี และมีคุณค่าในตัวเอง ต่างจากวัตถุสิ่งของต่าง ๆ และไม่ปฏิบัติต่อมนุษย์ในฐานะเป็นเครื่องมือไปสู่เป้าหมายใด ๆ การปฏิบัติต่อมนุษย์ในฐานะผู้ที่มีคุณค่าในตัวเอง ในที่นี้รวมถึงการที่ตัวผู้กระทำเองก็มีหน้าที่จะต้องปฏิบัติต่อตัวเองในฐานะจุดหมายด้วย โดยคานท์อธิบายว่ามนุษย์ทุกคนมีคุณค่าในตัวเอง เนื่องจากมนุษย์มีเหตุผลในการตัดสินใจที่จะเลือกกระทำและมีเป้าหมายเป็นของตนเอง (จริยศาสตร์เชิงกรณีธรรม, 2554) เพื่อนำไปสู่สูตรที่ 3 และ 4 กระทำไปเพื่อเป้าหมายสูงสุด เราอยู่ในความจริงที่แม้ว่ามนุษย์จะโดนธรรมชาติกำกับ แต่มนุษย์ก็สามารถสร้างกฎขึ้นมาได้ 3) สังคมหนึ่งสามารถกำหนดทิศทางไปในทางเดียวกันได้ เพื่อเป้าประสงค์ของการอยู่ร่วมกัน และ 4) กฎคำสั่งที่ออกมาจากการมีเหตุผลของมนุษย์ใช้ได้ทั้งหมด มนุษย์ไม่จำเป็นต้องอยู่ภายใต้อาณัติของสิ่งใด แต่อยู่ภายใต้กฎของตัวเองเท่านั้น โดยทั้ง 4 สูตรที่ได้กล่าวไปข้างต้นนั้นเป็นการสร้างชุดคำสั่งไม่มีเงื่อนไข/เด็ดขาดเพื่อให้เป็นที่ยอมรับได้อย่างเป็นสากล เช่น การฆ่าผู้อื่นคือเรื่องที่ผิด เนื่องจากถือว่าเป็นการกระทำที่ไม่ควรกระทำไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตามแต่

กล่าวได้ว่าหลักการทางจริยศาสตร์ของเข่า ได้เห็นแย้งกับกระแสความเชื่อประจักษ์นิยม และเหตุผลนิยมที่มีขึ้นในยุคนั้น พร้อมทั้งให้แนวคิดว่าการทางจริยศาสตร์หรือกฎทางศีลธรรมไม่ควรยึดประสบการณ์จากมนุษย์ เพราะมนุษย์มีประสบการณ์ที่แตกต่างกันออกไป ในทางกลับกัน หลักการทางจริยศาสตร์ควรเป็นกฎให้มนุษย์ปฏิบัติตาม ถึงแม้ว่ามนุษย์จะมีสิ่งร่ำมากมายแต่มนุษย์สามารถพาตัวเองออกจากการควบคุมของสิ่งเร้าได้ด้วยเหตุผล กล่าวคือการกระทำที่ดีทางจริยศาสตร์ออกมาจากเหตุผลที่มีในตัวมนุษย์ และธรรมชาติของลักษณะของมนุษย์นั้นไม่ได้ดีในตัวมันเอง แต่มีเจตจำนงที่ดีซึ่งถือเป็นสิ่งที่ดีเพราะตัวมันเองอยู่แล้วโดยปราศจากเงื่อนไขใด ๆ เป็นแรงกระตุ้นการกระทำ ทั้งนี้เจตจำนงที่ดีต้องปราศจากเงื่อนไข เจตจำนงที่ดีคือตัวมันเองเป็นเช่นนั้นโดยไม่ได้อำนาจไปเพื่ออะไร การกระทำใด ๆ ที่ทำไม่สำเร็จตามเป้าหมาย แต่เราตั้งใจทำเต็มที่แล้วก็ถือเป็นการกระทำที่ดี ในทางจริยศาสตร์ตามแนวคิดของอิมมานูเอล คานท์

แนวคิดถัดมาที่ผู้เขียนได้นำมาใช้ในการวิเคราะห์คือ แนวคิดทางจริยศาสตร์ของจอห์น สจ๊วต มิลล์ (John Stuart Mill, 2003, p. 181) ได้อธิบายในงานเขียน Utilitarianism ของเข่าว่าก่อนที่จะเข้าเรื่องของมิลล์ เขาได้เขียนถึงเจเรมี เบนแธม (Jeremy Bentham) หรือผู้ที่มิลล์อยู่ด้วยในวัยเด็ก เบนแธมเชื่อว่าการกระทำของมนุษย์นั้นมาจากความรู้สึก เขาเชื่อว่าความสุขที่เกิดขึ้นเป็นสภาพทางจิตใจ (เชิงปริมาณ) และความสุขนั้นไม่ได้มีความแตกต่าง ไม่ว่ามนุษย์จะทำอะไรแล้วรู้สึกดีก็คือความสุขเหมือนกันหมด ซึ่งมิลล์ได้นำความคิดของเบนแธมมาศึกษาต่อยอดพร้อมกับการโต้แย้งไปในตัว โดยเป็นการสื่อสารออกมาในรูปแบบของการนำข้อครหาต่าง ๆ มาชี้แจงให้เห็นในงานเขียนเรื่องนี้ มิลล์ยังมองว่าความสุขนั้นไม่ได้มีแค่ในเชิงปริมาณ หากยังมีในเชิงคุณภาพด้วยเช่นกัน โดยที่เขาได้แบ่งการกระทำในภาพมุกกว้างของคนที่มีองจริยศาสตร์ในยุคนั้นไว้ 2 ประเภท ได้แก่ การกระทำที่ออกมาจากจิตใจโดยไม่มีอะไรกระตุ้น และการกระทำที่มาจากประสบการณ์ แต่สำหรับมิลล์นั้น ทั้ง 2 ประเภทนี้ต่างก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์ และมิลล์มองว่าแนวคิดของคานท์เป็นนามธรรมที่ไม่สามารถจับต้องได้ โดยมิลล์ได้พูดถึงคานท์ในงานเขียนของเขาไว้ว่า “ข้าพเจ้าอดไม่ได้ที่จะอ้างถึงบทความเชิงระบบของอภิปรัชญาแห่งจริยศาสตร์ที่โด่งดังที่สุดเรื่องหนึ่ง เขียนขึ้นโดยคานท์ชายผู้หนึ่งที่ซึ่งระบบความคิดของเขายังคงเป็นหนึ่งในเครื่องหมายสำคัญในประวัติศาสตร์ของการคาดเดาทางปรัชญาไป

อีกนัย ในงานเขียนของเขาได้วางหลักการสากลซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดและรากฐานของภาระผูกพันทางศีลธรรม คือกฎคำสั่งเด็ดขาดที่ว่า ‘จงลงมือทำเพื่อให้กฎที่คุณปฏิบัติสามารถถูกนำไปใช้เป็นกฎหมายโดยมนุษย์ที่มีเหตุผล’ แต่มิลล์มองว่าเมื่อค่านิยมอนุมานจากหลักคำสอนนี้หลักศีลธรรมของเขาก็ล้มเหลวเพราะมันเป็นไปไม่ได้ในทางตรรกะ (Logical) ที่การปฏิบัติใด ๆ จะสามารถถูกทำให้เป็นกฎสากลได้โดยอาศัยเพียงการใช้เหตุผล และผลในการพิจารณา โดยมิลล์ได้ยกตัวอย่างของการรับเลี้ยงบุตรบุญธรรม และแสดงให้เห็นถึงผลที่ตามมาจากการรับเลี้ยงบุตรบุญธรรมว่าหากการรับเลี้ยงบุตรบุญธรรมกลายเป็นกฎสากล จะส่งผลในลักษณะที่ไม่มีใครอยากให้กำเนิดบุตรด้วยตนเอง เพราะสามารถรับเลี้ยงบุตรบุญธรรมมาเป็นบุตรได้” (John Stuart Mill, 2003, p. 183) จะเห็นได้ว่าสิ่งที่มิลล์พยายามจะสื่อสาร คือ เขาไม่ได้ยอมรับแนวคิดหลักการที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากลของค่านิยม เนื่องจากเมื่อมิลล์ได้พิจารณาสูตรของค่านิยมแล้ว เขาเห็นว่าสูตรของค่านิยมในข้อแรกแสดงให้เห็นว่ากฎนี้ไม่สามารถเป็นสากลได้เพียงเพราะทุกคนยอมรับมัน เช่น การโกหก หากทุกคนยอมรับการโกหกเป็นกฎสากล ฉะนั้นการโกหกจะกลายเป็นเรื่องปกติในสังคม แต่ในความเป็นจริงคือการโกหกนั้นไม่ควรเกิดขึ้นในสังคม

John Stuart Mill (2003, pp. 186-187) ได้อธิบายถึงการแก้ต่างข้อครหาที่ว่า หากแหล่งความสุขของมนุษย์และสุกรเหมือนกันทุกประการ กฎแห่งชีวิตที่ดีเพียงพอสำหรับสิ่งหนึ่งก็จะดีเพียงพอสำหรับอีกสิ่งหนึ่ง การเปรียบเทียบชีวิตในแนวคิดที่ว่าด้วยการค้นหาความสุขทางจิตวิญญาณ (Epicureanism) กับสัตว์นั้นถือเป็นความรู้สึกที่ต่ำต้อย เพราะความสุขของสัตว์ไม่สามารถตอบสนองแนวคิดเรื่องความสุขของมนุษย์ มิลล์ได้แก้ข้อครหาดังกล่าวว่าเป็นแนวคิดที่ไม่ได้มองมนุษย์ต่ำเยี่ยงสุกร แต่ผู้ที่โต้แย้งนั้นแหละที่มองมนุษย์ต่ำเหมือนสัตว์เนื่องจากความสุขของมนุษย์ไม่อาจถูกตอบสนองได้โดยความสุขในระดับเดียวกับสัตว์ เพราะมนุษย์มีพัฒนาการทางสติปัญญา มีศักยภาพ ความสุขของมนุษย์จึงมีคุณภาพสูงกว่าความสุขของสัตว์ มิลล์มองว่าแม้สัตว์จะไม่ได้มีศักยภาพเท่ามนุษย์แต่ก็ถือว่ามีความรู้สึกเหมือนกัน ทั้งนี้การประมาณความสุข ทั้งหมดควรจะพิจารณาถึงคุณภาพเช่นเดียวกับปริมาณ แต่การประมาณค่าของความสุขพอใจควรขึ้นอยู่กับปริมาณเพียงอย่างเดียว ความสุขทั้ง 2 ประการไม่ว่าจะเป็นปริมาณหรือคุณภาพนั้นควรใช้ความสุขพอใจเป็นการตัดสินใจในการเลือก โดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกผูกพันทางศีลธรรมใด ๆ ที่จะต้องชอบสิ่งนั้น ๆ และนี่คือความสุขที่พึงปรารถนามากกว่า อีกทั้งมิลล์ยังเชื่อว่ามนุษย์สามารถมีประสบการณ์กับความสุขได้เช่นกัน นอกจากนี้มิลล์ยังมองว่ามนุษย์ทุกคนสามารถพัฒนาตัวเองให้มีศักยภาพได้ เนื่องจากเดิมทีมิลล์เป็นคนที่ไม่เก่ง เขาจึงมีความเชื่อที่ว่ามันมนุษย์สามารถพัฒนาศักยภาพเพื่อทำให้ตัวเองมีความสุขได้ ศักยภาพของมนุษย์ที่เปราะบางมักถูกทำลายลงได้ง่ายถ้าหากไม่มีโอกาสที่จะพัฒนาศักยภาพ ทั้งนี้การพัฒนาศักยภาพเป็นความสุขแบบเดียวที่สามารถเข้าถึงได้เพราะคุ้นเคยหรือคุ้นชินกับการพัฒนาศักยภาพ เช่น หากกำหนดให้การกินแฮมเบอร์เกอร์ตอนเช้า บ่ายก็กิน เย็นก็กินอีก เช่นนี้ความสุขของเรามีเพียงสิ่งเดียวคือแฮมเบอร์เกอร์ หากมนุษย์เราไม่มีการพัฒนาศักยภาพชีวิตให้ไปกินอาหารอื่น ๆ บ้าง มนุษย์ก็อาจจะไม่มีความสุขจากสิ่งอื่นนอกเหนือจากแฮมเบอร์เกอร์ หรือการที่มนุษย์ทำอะไรเดิม ๆ ซ้ำ ๆ โดยที่ไม่คิดจะพัฒนาศักยภาพของเราในการเลือกทำอะไรใหม่ที่ท้าทายมากขึ้น ก็จะไม่พบความสุขจากสิ่งใหม่นอกเหนือจากการกระทำแบบเดิม ๆ เป็นต้น นอกจากนี้มิลล์ยังเชื่อว่า ถ้าจิตของมนุษย์มีศักยภาพมากเท่าใด ก็จะสามารถทำให้มนุษย์ได้รู้จักและเข้าถึงคุณภาพของความสุขมากขึ้นเท่านั้น อย่างไรก็ตาม จากเนื้อหาที่ได้อธิบายไปข้างต้นนั้นได้นำไปสู่การตั้งข้อสงสัยที่ว่าเช่นนี้แนวคิดประโยชน์นิยม (Utilitarianism) จะถือว่าเป็นหลักการที่เห็นแก่ตัวหรือไม่ มิลล์ได้อธิบายว่าความสุขอาจไม่ได้เกิดจากผู้กระทำเพียงผู้เดียว แต่อาจส่งผลต่อไปสู่คนอื่น ๆ ที่อยู่รอบข้างได้เช่นกัน นอกจากนี้ แนวคิดประโยชน์นิยม ในงานเขียนของมิลล์เองก็ไม่ได้กล่าวถึงแค่ความสุขของคนเพียงคนเดียว แต่ยังกล่าวถึงความสุขของตัวเองกับความสุขของผู้อื่น โดยเขานั้นได้กล่าวว่า มนุษย์ควรให้ความสำคัญกับความสุขหรือความสนใจของทุก ๆ คน ให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ นอกจากนั้น เราควรใช้ความคิดเห็นที่มีอำนาจเหนืออุปนิสัยของ

มนุษย์ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างความสุขของตัวเองกับความสุขของส่วนรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างความสุขของตัวเองกับการปฏิบัติตามวิถีแห่งพฤติกรรมดังกล่าวทั้งในด้านลบและด้านบวกตามที่คำนึงถึงความสุขสากลกำหนดไว้ เพื่อให้ตัวเองรู้ถึงความเป็นไปได้แห่งความสุขสำหรับตัวเอง โดยอาจจะรวมไปถึงความสุขของคนรอบข้างและความสุขของสัตว์ด้วยเช่นกัน หลักการนี้จึงไม่ใช่หลักการที่เห็นแก่ตัว เพราะเป็นความสุขที่ไม่ได้คำนึงถึงแต่ความสุขของตัวเอง หากแต่ยังคำนึงถึงความสุขของคนรอบตัวด้วย ตามแนวทางการพิจารณาความสุขของมิลล์ มองว่าการที่มนุษย์จะพิจารณาความสุขนั้น ไม่ควรพิจารณาจากตัวเองเพียงคนเดียว แต่ควรที่จะพิจารณาความสุขจากคนรอบข้าง โดยในการพิจารณานั้นต้องไม่เอาความสุขของตัวเองเป็นที่ตั้งหลักในการตัดสินใจความสุขของผู้อื่น เพื่อป้องกันการเอนเอียงในการตัดสินใจ (John Stuart Mill, 2003, p. 194) ทั้งนี้จุดแข็งของหลักการนี้ ก็คือ มนุษย์นั้นสามารถยกระดับความสุขขึ้นมาได้เรื่อย ๆ (John Stuart Mill, 2003, p. 199) อย่างไรก็ตาม หลักการของมิลล์ถือเป็นหลักการที่สามารถพิจารณาต่อไปได้อย่างไม่รู้จบ ดังนั้นแนวคิดประโยชน์นิยม จึงไม่ถือเป็นแนวคิดที่เห็นแก่ตัว เพราะเมื่อมนุษย์พัฒนาศักยภาพสูงขึ้น มีพัฒนาการทางสติปัญญา พัฒนาการทางอารมณ์ ความรู้สึก จิตใจที่สูงขึ้น คุณภาพของความสุขก็พัฒนาตามไปด้วย ซึ่งความสุขของตนเองอาจเป็นสิ่งที่ทำให้คนอื่นมีความสุขได้ หรืออาจกล่าวได้ว่าประโยชน์ของตนเองเท่ากับประโยชน์ส่วนรวม

แนวคิดของนักปรัชญาทั้ง 2 ท่านมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง 3 ประเด็นด้วยกัน ได้แก่ ประเด็นที่หนึ่ง แนวคิดของค่าน์ปฏิเสธแนวคิดประโยชน์นิยมที่ถือว่ารากฐานของคุณธรรมคือประโยชน์หรือความสุขจำนวนมาก ค่าน์กล่าวว่าศีลธรรมไม่อาจตั้งอยู่บนผลประโยชน์เท่านั้น การกระทำอะไรบางอย่างที่ทำให้คนจำนวนมากและตนเองมีความสุขนั้นไม่ได้หมายความว่า จะเป็นสิ่งที่ถูกต้องเสมอไป การกระทำของมนุษย์ที่เป็น การกระทำที่ดีทางศีลธรรมมิใช่เพียงเพราะการกระทำนั้นเกิดจากแรงโน้มถ่วงทางอารมณ์หรือจากผลประโยชน์ของตนเอง แต่เป็นเพราะว่าเป็นการกระทำจากการสำนึกในหน้าที่ (พระอธิการประทีป ปิยสีโล (ศรีภิรมย์) และ ดร.เสรี ศรีงาม, ม.ป.ป., น. 4) เป็นการกระทำที่เกิดจากเจตจำนงที่ดี ทั้งนี้แนวคิดของค่าน์มีความเป็นนามธรรมมากเกินไป ขณะที่แนวคิดของมิลล์เป็นแนวคิดที่ตรงกันข้ามกับความศรัทธาต่อกฎนามธรรมต่าง ๆ ในงานเขียนของมิลล์ได้อ้างถึงบทความ จริยศาสตร์ที่เขียนโดยค่าน์ เขาได้วางหลักการสากลในฐานะรากฐานของปรัชญาทางศีลธรรมว่า จากกฎข้อนี้หน้าที่ที่แท้จริงของศีลธรรมของค่าน์ก็ล้มเหลว

ประเด็นที่สอง จะเห็นได้ว่าทฤษฎีทางจริยศาสตร์ของค่าน์นั้นเป็นปรัชญาศีลธรรมที่บริสุทธิ์ ซึ่งเป็นอิสระจากแนวคิดปัจเจกนิยม นั่นคือเป็นหลักการบริสุทธิ์ไม่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ใด ๆ อีกทั้งยังมองว่าการกระทำที่ดีทางศีลธรรมออกมาจากหลักการที่มาจากความมีเหตุผลในตัวมนุษย์เอง ส่วนแนวคิดของมิลล์นั้นระบุว่าทฤษฎีจริยศาสตร์ต้องอาศัยประสบการณ์ และมนุษย์ต้องมีประสบการณ์อย่างน้อย 2 ประสบการณ์ขึ้นไปถึงจะสามารถเปรียบเทียบได้ว่าประสบการณ์ใดเป็นประสบการณ์มีคุณภาพสูงกว่า กล่าวคือ ค่าน์ที่ไม่เชื่อในประสบการณ์ แม้ค่าน์จะยอมรับในแง่หนึ่งว่าความรู้มาจากประสบการณ์ แต่ไม่ใช่ประสบการณ์เพียงอย่างเดียว ต้องอาศัยการถ่วงดุลรวมถึงศักยภาพในการรับรู้บางอย่างของมนุษย์ร่วมด้วยจึงจะเกิดเป็นความรู้ ขณะที่มิลล์นั้นเชื่อในประสบการณ์ของมนุษย์

ประเด็นที่สาม ค่าน์ให้คุณค่ากับการใช้เหตุผลเพียงอย่างเดียวซึ่งก็คือมนุษย์เท่านั้นไม่ให้คุณค่ากับสัตว์ เนื่องจากสัตว์ไม่มีเหตุผล แต่มิลล์นั้นมองว่าแม้สัตว์จะไม่มีเหตุผลแต่ก็มีอารมณ์ความรู้สึกและควรให้คุณค่ากับมัน ดังนั้น มิลล์จึงให้คุณค่ากับอารมณ์และความรู้สึกไปด้วย

จากข้อเปรียบเทียบทั้ง 3 ประเด็นดังกล่าว จะเห็นได้ว่าแนวคิดของค่าน์กับมิลล์มีแนวคิดที่ต่างกันไปอย่างสิ้นเชิง ผู้เขียนจึงมองว่าแนวคิดที่แตกต่างกันนี้จะสามารถเป็นฐานคิดที่สำคัญต่อการสนับสนุน และไม่สนับสนุนการทำการุณยฆาต

การการุณยฆาต

การการุณยฆาต หรือ Euthanasia เป็นภาษากรีก ประกอบด้วยคำศัพท์ 2 คำ คือ “eu” หมายถึง good และ “Thanatos” หมายถึง death แปลรวมความว่า ตายดี ตายสงบ การทำการุณยฆาตมีเจตนาเพื่อต้องการให้ผู้ป่วยเสียชีวิตเพื่อให้พ้นจากความทุกข์ทรมานจากอาการป่วยที่ต้องเผชิญ โดยมีข้อพิจารณา 3 ประการ คือ 1) เมื่ออยู่ในภาวะเจ็บปวดทรมานอย่างสาหัส โดยเฉพาะเมื่อต้องใช้อุปกรณ์ทางการแพทย์ช่วยในการหายใจเพื่อต่อชีวิตของบุคคลนั้น หรือไม่รับรู้ความเจ็บปวดด้วยการใช้ยาระงับความเจ็บปวดทรมาน แต่มีข้อโต้แย้ง คือ เราจะใช้เทคโนโลยีเอาชนะความเจ็บปวดทรมานนั้นได้มากน้อยเพียงใด มีเงื่อนไขใดบ้างที่ทำให้มนุษย์สามารถแยกแยะระหว่างความเจ็บปวดทรมานที่บุคคลหนึ่งต้องเผชิญและต้องการที่จะหลุดพ้นโดยปราศจากการกีดกันทางอารมณ์หรืออยู่ภาวะซึมเศร้า 2) สิทธิส่วนบุคคลที่จะยุติชีวิตลงในสภาวะที่พร้อมและสมัครใจ ในกรณีนี้ “สิทธิที่จะตาย” ต้องไม่ถูกหยิบยื่นให้โดยผู้อื่น นอกจากจะเป็นการตัดสินใจของตัวเจ้าของชีวิตเอง แต่ในกรณีนี้จะเกิดช่องว่างทันทีหากมีผู้หยิบยื่นความตายให้บุคคลอื่นโดยใช้ดุลยพินิจตัดสินว่าบุคคลนั้นหมดหนทางที่จะรักษาได้และมีสภาพทุกข์ทรมาน ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ล่อแหลมต่อการใช้การุณยฆาตอย่างฟุ่มเฟือยจนเกินไป และ 3) ผู้ป่วยไม่ควรจะถูกบังคับให้ยุติชีวิตออกไปในสภาพที่ช่วยตนเองไม่ได้และไร้การรับรู้ทางสมอง หรืออยู่ในสภาวะที่เรียกว่า “ฟื้นไม่ได้ ตายไม่ลง” ทางออกที่มีอยู่ในปัจจุบัน คือ การให้สิทธิผู้ป่วยระยะสุดท้าย อยู่ในสภาพที่พร้อมตายอย่างมีศักดิ์ศรี สงบ และมีสติ โดยมีคนรกรอบข้างที่ยอมรับการตัดสินใจที่จะจากไปอย่างมีสติและเห็นความตายเป็นเรื่องธรรมชาติ แนวคิดเช่นนี้ในประเทศซีกโลกตะวันตกเช่นนี้เป็นที่มาของการจัดหาสถานพยาบาลผู้ป่วยระยะสุดท้าย (Hospice) ให้เตรียมตัวตายอย่างมีศักดิ์ศรี และตายอย่างมีสติ ปราศจากการยึดชีวิตไว้ด้วยเทคโนโลยีต่าง ๆ (ดวงพร เพชรคง, 2559)

ลักษณะของการกระทำการการุณยฆาต สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) การตายตามธรรมชาติแบบ Active Euthanasia หรือ Positive Euthanasia เป็นการตายโดยสงบที่เกิดจากการกระทำของแพทย์ตามคำร้องขอของผู้ป่วย โดยคำร้องขอนั้นต้องเกิดจากการแสดงเจตนาขอให้มีการตายโดยสงบของผู้ป่วย เพื่อที่จะยุติความทุกข์ทรมานจากความเจ็บป่วยที่ไม่สามารถรักษาให้หายและกลับไปใช้ชีวิตได้อย่างปกติ การการุณยฆาตในประเภทนี้จะเป็นการช่วยให้ความตายมาถึงเร็วขึ้น โดยทำให้ผู้ป่วยถึงแก่ชีวิตโดยเจตนาและผู้กระทำได้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อเนื้อตัวร่างกายของผู้ป่วยโดยตรง เช่น การฉีดยา เพื่อให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตายอย่างสงบ และ 2) คือการตายตามธรรมชาติแบบ Passive Euthanasia หรือ Negative Euthanasia เป็นการตายโดยสงบที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติหรือตายตามสภาวะร่างกายของผู้ป่วยที่อยู่ในสภาวะสุดท้ายของชีวิต โดยแพทย์จะไม่ยื้อชีวิตของผู้ป่วยที่อยู่ในสภาวะสุดท้ายของชีวิตด้วย เครื่องมือทางการแพทย์ แต่จะใช้วิธีรักษาแบบประคองอาการของผู้ป่วยเพื่อให้ผู้ป่วยจากไปอย่างสงบตามธรรมชาติ (วนิดา โสภณสินสุข และ อัจฉริยา ชูตินันท์, 2565, น. 396) การุณยฆาตในประเภทนี้จะเป็นการทำให้ผู้ป่วยถึงแก่ชีวิตโดยเจตนาแต่ผู้กระทำไม่ได้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อเนื้อตัวร่างกายของผู้ป่วย จะใช้วิธีการปฏิเสธการรักษาเข้าแทรกแซงทำให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตาย (ศุภย์สิทธิมนุษยชน, 2557)

สิทธิที่จะตายอย่างมีศักดิ์ศรี

การการุณยฆาตเป็นการกระทำที่มาพร้อมกับเรื่องของสิทธิในการตัดสินใจจบชีวิตของตนเองเพื่อให้ตนเองหลุดพ้นจากความทุกข์ทรมานอย่างมีศักดิ์ศรีของผู้ป่วยโดยปราศจากเครื่องมือเทคโนโลยีในการยื้อชีวิตของผู้ป่วยเพื่อให้ผู้ป่วยได้ตายตามสภาพความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง ในประเทศทางซีกโลกตะวันตกได้มีการเรียกร้องสิทธิที่จะตายกันเป็นจำนวนมาก ซึ่งบางประเทศได้มีการรองรับกฎหมายสิทธิที่จะตายไว้อย่าง

ชัดเจน เนื่องจากการที่ผู้ป่วยมีชีวิตอยู่กับเครื่องมือทางการแพทย์ในกระบวนการช่วยชีวิตผู้ป่วย (Life sustaining procedure) ถือเป็นการลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Dehumanization) ดังนั้น การปฏิเสธการรักษาเพื่อยื้อชีวิตของแพทย์สามารถทำให้กระบวนการช่วยเหลือคนที่กำลังจะตาย มีสภาพของความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง (ดวงเด่น นาคสีหราช, 2561, น. 202)

วัชร งามจิตรเจริญ (2565, น. 386) ได้แบ่งสิทธิของผู้ป่วยออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) สิทธิของการกระทำ (a right of action) คือการที่บุคคลอาจกระทำหรือได้รับอนุญาตให้กระทำให้บางสิ่งบางอย่างได้สามารถกระทำสิ่งนั้นได้ โดยไม่มีความผิดหรือการกระทำนั้นไม่ถูกกฎหมายหรือศีลธรรมห้าม (Jennifer Speake, 1981/2565) และ 2) สิทธิการเรียกร้องหรือการอ้างสิทธิ คือการให้ผู้อื่นปฏิบัติตามในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น สิทธิในการเรียกร้องให้ลูกหนี้จ่ายเงินที่กู้ยืมไป และสิทธิของรัฐในการออกกฎหมายที่บังคับให้ประชาชนทำตาม สิทธิชนิดนี้หมายรวมถึงสิทธิที่จะได้รับการปล่อยให้เป็นอิสระไม่ถูกรบวน หรือไม่ถูกบังคับในการทำสิ่งที่บุคคลนั้นเลือกที่จะทำ

ฝ่ายสนับสนุนและไม่สนับสนุนการการุณยฆาต

หากกล่าวถึงสิทธิการเรียกร้องต่าง ๆ สิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นสิทธิและเสรีภาพที่ใช้กันอย่างแพร่หลายทั่วโลก คือ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights หรือ UDHR) เป็นเอกสารที่ทั่วโลกตกลงใช้ร่วมกันเป็นแนวทางไปสู่เสรีภาพและความเท่าเทียม โดยการปกป้องสิทธิมนุษยชนของทุกคนในทุกแห่งหน นับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่นานาประเทศเห็นพ้องกันว่าสิทธิและเสรีภาพเป็นสิ่งที่ต้องได้รับการปกป้อง เพื่อให้มนุษย์สามารถมีชีวิตอยู่ได้อย่างเสรี เท่าเทียม และมีศักดิ์ศรี (ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน, 2020) ดังนั้นจึงห้ามใช้อำนาจในการเลือกปฏิบัติต่อมนุษย์ รัฐมีหน้าที่สร้างหลักประกันแก่ทุกชีวิตตามหลักการที่ปรากฏในปฏิญญา เพื่อเป็นพื้นฐานแห่งความยุติธรรมและสันติภาพของโลก ซึ่งในแง่ของสิทธิในชีวิตและร่างกายในปฏิญญาได้กล่าวถึงเพียงแค่มนุษย์ทุกคนมีสิทธิในการมีชีวิต มีเสรีภาพ และมีความมั่นคงในชีวิตของตนเอง ปฏิญญาสากลมาตรา 3 ในต้นฉบับภาษาอังกฤษได้ใช้คำว่า Right to life หรือ สิทธิมนุษยชนที่ปัจเจกบุคคลพึงมีในชีวิตของตนเอง ซึ่งอาจทำให้เกิดข้อถกเถียงในการตีความหมาย ดังเช่นที่บางแหล่งข้อมูลที่แปลออกมาเป็นภาษาไทยไว้ว่าเป็นสิทธิในการมีชีวิตหรือสิทธิในการดำรงชีวิต (อภิโชค เกิดผล, 2564, น. 240) เมื่อพิจารณาจากคำแปลดังกล่าว จะเห็นได้ว่าเป็นการตีความหมายไปในทิศทางที่แคบลง นั่นคือกล่าวถึงสิทธิในการที่จะมีชีวิตและดำรงชีวิตอยู่ของปัจเจกบุคคล แต่ไม่ได้รวมถึงสิทธิในการเลือกที่จะยุติชีวิตของตนเอง ขณะที่คำว่า Right to life นั้นมีความหมายที่ครอบคลุมและกว้างขวางมากกว่า แต่ทั้งนี้ยังคงมีข้อถกเถียงเรื่องของการตีความหมายอย่างครอบคลุมและกว้างขวางออกไปอีกเช่นกันว่าควรมีขอบเขตครอบคลุมมากน้อยเพียงใด การการุณยฆาตที่มีผลต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพในชีวิต จึงได้ถูกตีความแบ่งแยกออกเป็น 2 ฝ่าย ได้แก่

1) ฝ่ายที่สนับสนุนการการุณยฆาต จะให้ความสำคัญกับหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การที่มนุษย์สามารถที่จะจากไปได้อย่างสงบโดยไม่ต้องทรมานจากอาการป่วยที่กำลังเผชิญอยู่ และมองว่ามนุษย์มีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตของตนเอง สามารถเลือกที่จะยุติชีวิตของตนเองโดยเลือกวิธีและเวลาที่จะจบชีวิตของตนเองได้อย่างเด็ดขาด (อภิโชค เกิดผล, 2564, น. 241) ตัวอย่างประเทศที่มีกฎหมายออกมารองรับ เช่น ประเทศแคนาดา เนเธอร์แลนด์ และสวิตเซอร์แลนด์ ซึ่งการทำการุณยฆาตในแคนาดาตั้งอยู่บนพื้นฐานของความยินยอมของผู้ป่วยเป็นหลัก โดยที่ผู้ป่วยที่มีความสามารถในการให้ความยินยอมนั้น จะต้องเป็นผู้ป่วยที่เป็นผู้ใหญ่อายุมากกว่า 18 ปี ต้องมีสัญชาติแคนาดาเท่านั้น ผู้ป่วยต้องมีอาการที่ไม่สามารถรักษาได้แล้วและอยู่ในภาวะที่ทนทุกข์ทรมาน ผู้ป่วยยื่นคำร้องด้วยความสมัครใจและปราศจากแรงกดดันจากภายนอก ท้ายที่สุด

คือผู้ป่วยต้องได้รับข้อมูลเกี่ยวกับทางเลือกในการรักษาครบถ้วนรวมถึงการดูแลแบบประคับประคองด้วย หากผู้ป่วยไม่มีคุณสมบัติดังกล่าวจะไม่สามารถทำการการุณยฆาตได้ (นพพล วิทย์วรพงศ์, 2563, น. 107) สำหรับประเทศเนเธอร์แลนด์ ประชาชนเนเธอร์แลนด์ได้ยอมรับการทำการุณยฆาตก่อนหน้าที่จะมีการพิจารณากฎหมายการุณยฆาต เนื่องจากรัฐบาลได้ดำเนินการสำรวจความคิดเห็นของประชาชน และพบว่ากว่าร้อยละ 90 ของประชาชนในประเทศเห็นด้วยกับการมีกฎหมายการุณยฆาต (นพพล วิทย์วรพงศ์, 2563, น. 103) เช่นเดียวกับประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ซึ่งเป็นประเทศที่มีการยอมรับและรับรองสิทธิการจบชีวิตทั้งแบบการุณยฆาตเชิงรุก (Active Euthanasia) และแบบการุณยฆาตเชิงรับ (Passive Euthanasia) ตามกฎหมายมาตรา 114 และมาตรา 115 ของกฎหมายอาญา “Penal Code of Switzerland, 1937” โดยมีหลักกฎหมายเฉพาะว่า “เฉพาะในกรณีที่แรงจูงใจ คือความเห็นแก่ตัว” (Only if the Motive is Selfish) อย่างไรก็ดีต่อมาสมาพันธ์รัฐสวิสได้มีการจัดตั้งสถาบันสำหรับการการุณยฆาตให้แก่ผู้ป่วยต่างชาติ ที่เรียกว่า EXIT A.D.M.D. Suisse Romande และ Dignitas Suicide Clinic รวมทั้ง Life Circle ซึ่งเป็นสถาบันสำหรับการการุณยฆาต โดยในปี ค.ศ.2022 ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ได้ประกาศให้แคปซูลการุณยฆาต (Sarco capsule) เป็นเครื่องมือสำหรับการการุณยฆาตอย่างถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อเป็นทางเลือกสำหรับผู้ที่ต้องการจากโลกนี้ไปอย่างสงบเพียงแค่นั่งในเก้าอี้ก็สามารถนอนหลับจากโลกนี้ไปได้ ซึ่งเทคโนโลยีดังกล่าวได้รับการรับรองจากหลายประเทศว่าเป็นวิธีที่มนุษย์สามารถเลือกที่จะจากโลกนี้ไปได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย อย่างไรก็ตามผู้ที่ตัดสินใจใช้แคปซูลการุณยฆาตนี้ จะต้องผ่านการพูดคุยกับจิตแพทย์และมีใบรับรองแพทย์ยืนยันการจบชีวิตด้วยวิธีนี้ (นิติ เนื่องจำนงค์ และสุนีย์ มัลลิกะมาลย์, 2564, น. 110) เป็นต้น ทั้งนี้ยังมีอีก 11 ประเทศที่มีกฎหมายรองรับการการุณยฆาตแล้ว ได้แก่ สวิตเซอร์แลนด์ เนเธอร์แลนด์ เบลเยียม ลักเซมเบิร์ก ออสเตรีย แคนาดา โคลอมเบีย เยอรมนี ญี่ปุ่น สเปน และสหรัฐอเมริกา 5 รัฐ ได้แก่ รัฐโอเรกอน รัฐวอชิงตัน รัฐมอนทานา รัฐนิวเม็กซิโก รัฐเวอร์มอนต์ และรัฐแคลิฟอร์เนีย (ทิพากร ไชยประสิทธิ์, 2562)

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาการออกกฎหมายการการุณยฆาตอาจแสดงให้เห็นถึงรากฐานแนวคิดที่สะท้อนออกมาให้เห็นในรูปแบบของการร่างกฎหมายการการุณยฆาต ซึ่งการออกกฎหมายของแต่ละประเทศมักจะยึดปณิญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ (Universal Declaration of Human Rights) ที่ได้จำแนกสิทธิมนุษยชน ออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) สิทธิทางแพ่งและทางการเมือง (Political and Civil Rights) เป็นสิทธิธรรมชาติที่มีมาแต่ดั้งเดิม ปรากฏในข้อบัญญัติข้อที่ 1-21 ประกอบด้วย สิทธิและเสรีภาพในการเคลื่อนไหว สิทธิในการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน สิทธิได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม สิทธิความเป็นส่วนตัว สิทธิเลือกนับถือศาสนา ฯลฯ และ 2) สิทธิมนุษยชน หมายถึง สิทธิขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานขั้นพื้นฐานที่พึงมี เป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีและมีคุณค่า (พงษ์เทพ สันติกุล, 2564, น. 39) ซึ่งการเกิดสิทธิมนุษยชนนี้สะท้อนให้เห็นรากฐานผ่านการเขียนออกมาเป็นกฎหมายจากนักปรัชญาหลายท่าน เช่น จอห์น ล็อก (John Locke) ที่ได้เขียนผ่านหนังสือ The Second Treaties of Government ว่าด้วยเรื่องของมนุษย์ย่อมมีสิทธิที่สำคัญ 3 ประการ คือ สิทธิในชีวิต อิสระภาพ และทรัพย์สิน (พระวรวัชรินทร์ สิริภโท และ วิโรจน์ อินทนนท์, 2564, น. 23)

2) ฝ่ายไม่สนับสนุนการการุณยฆาต โดยมองว่าการเลือกที่จะยุติชีวิตของมนุษย์นั้นควรต้องเป็นไปโดยธรรมชาติและด้วยความช่วยเหลือของแพทย์อย่างเต็มที่แล้ว การยุติชีวิตของมนุษย์ก่อนถึงวาระตามธรรมชาติย่อมไม่ใช่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง อีกทั้งยังมองว่าสิทธิและเสรีภาพของมนุษย์มีความเกี่ยวเนื่องกับประเด็นเรื่องของอัตตาณัติหรือการกำหนดตัวเองของมนุษย์ ซึ่งในบางช่วงเวลาของชีวิตมนุษย์อาจจะทำให้อัตตาณัติของมนุษย์มีความพร่าเลือนไปด้วยเหตุบางอย่าง อันทำให้เกิดการใช้สิทธิและเสรีภาพของตนภายใต้อัตตาณัติที่ถูกบิดเบือน (อภิโชค เกิดผล, 2564, น. 241) ตัวอย่างประเทศที่ยังไม่มีกฎหมายออกมารองรับ เช่น ประเทศไทยยังไม่มีมารองรับการการุณยฆาตไว้อย่างชัดเจน หากพิจารณาในแง่ของการที่จะตาย

ตามประมวลกฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับความผิดต่อชีวิต กฎหมายอาญา มาตรา 288 บัญญัติว่า ผู้ใดฆ่าผู้อื่น ต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี และมาตรา 290 บัญญัติว่า ผู้ใดมีได้มีเจตนาฆ่า แต่ทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ผู้นั้นถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี ถ้าความผิดนั้นมีลักษณะประการหนึ่งประการใด ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 289 ว่า ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงยี่สิบปี เป็นต้น (ประมวลกฎหมายอาญา, 2654)

จะเห็นได้ว่าผู้ประกอบวิชาชีพด้านสาธารณสุขในประเทศไทยจะไม่สามารถปฏิบัติการยุติชีวิตของผู้ป่วยได้ เพราะตามกฎหมายการการุณยฆาตถือว่าการทำให้ผู้ป่วยถึงแก่ชีวิตโดยเจตนา ถือเป็นการเจตนาฆ่าโดยประสงค์หรือเล็งเห็นผล ซึ่งจะมีผลในความผิดในฐานฆ่าผู้อื่นตามกฎหมายอาญา มาตรา 288 ทั้งนี้บางกรณีอาจเข้าข่ายฐานความผิดในมาตราอื่น ๆ แห่งประมวลกฎหมายอาญาด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550 มาตรา 12 ได้บัญญัติไว้ว่า บุคคลมีสิทธิทำคำสั่งเป็นหนังสือแสดงเจตนาไม่ประสงค์จะรับบริการสาธารณสุขที่เป็นไปเพียงเพื่อยืดการตายในวาระสุดท้ายของชีวิตตนหรือเพื่อยุติการทรมานจากการเจ็บป่วยได้ การทำคำสั่งและการดำเนินการตามคำสั่งตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง บุคลากรด้านสาธารณสุขมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของบุคคลตามวรรคหนึ่งและเมื่อได้ดำเนินการแล้วมิให้ถือว่าเป็นการกระทำความผิดและให้ผลจากความผิดทั้งปวง (พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ, 2550) จากพระราชบัญญัติข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้ประกอบวิชาชีพด้านสาธารณสุขสามารถที่จะยุติชีวิตของผู้ป่วยที่ตนรักษาได้โดยจะต้องมีหนังสือแสดงเจตนาหรือพินัยกรรมชีวิตระบุไว้อย่างชัดเจนว่าจะไม่ขอรับบริการสาธารณสุข เครื่องมือทางการแพทย์ใด ๆ ในการยืดชีวิตในวาระสุดท้าย เพื่อยุติความเจ็บปวดและทรมานจากอาการที่ผู้ป่วยต้องเผชิญ ดังนั้น หากผู้ประกอบวิชาชีพด้านสาธารณสุขได้ลงมือปฏิบัติโดยมีหนังสือแสดงเจตนาจะถือว่าการกระทำนั้นไม่เป็นความผิดและหลุดพ้นจากความผิดทั้งหมด เช่นนี้จะเห็นได้ว่าแม้จะมีการอ้างถึงสิทธิมนุษยชนอย่างสากลและแพร่หลาย แต่ก็ยังคงเป็นที่ถกเถียง เนื่องจากการตีความของความหมายที่กว้างขวางจนทำให้สามารถตีความออกได้หลากหลายแนวทางตามความหมายของแต่ละฝ่าย

นอกจากเหตุผลเรื่องกฎหมายแล้ว ฝ่ายไม่สนับสนุนการการุณยฆาตยังมีเหตุผลในเรื่องอื่น ๆ เช่น ความเชื่อทางศาสนาและศีลธรรม ตัวอย่างเช่น ประเทศไทย ประชากรส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ ที่ตามหลักแล้วการการุณยฆาตลักษณะที่ 1 ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม ถือเป็นการละเมิดศีลข้อปาณาติบาตหรือการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ส่วนการการุณยฆาตลักษณะที่ 2 ไม่ถือเป็นการละเมิดศีลข้อปาณาติบาต ไม่ทำให้ศีลขาดเพียงแต่ทำให้ศีลทะลุเท่านั้น ทั้งนี้ยังมีอีกหลายเหตุผลสำคัญที่ไม่สนับสนุนให้มีการการุณยฆาตที่ว่าด้วยเรื่องของศีลธรรม ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ประการ ดังนี้

ประการแรก การการุณยฆาตเป็นการทำลายความไว้วางใจของคนไข้ที่มีต่อแพทย์ เนื่องจากโดยทั่วไปการที่ผู้ป่วยไปพบแพทย์ เพราะมั่นใจว่าแพทย์คือบุคคลที่จะให้การรักษาได้ เป็นผู้ที่จะช่วยชีวิต ไม่ใช่คนที่จะมาทำร้ายเรา แต่หากมีกฎหมายอนุญาตให้มีการการุณยฆาต ผู้ป่วยอาจจะเกิดความไม่ไว้วางใจต่อแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์ว่า จะยังมีเจตนาช่วยรักษาให้มีชีวิตอยู่ต่อไปหรือไม่

ประการที่สอง การการุณยฆาตอาจส่งผลทำให้ไม่เกิดการพัฒนางานวิจัยทางการแพทย์ เพราะจากความเชื่อที่ว่า การตายนั้นเป็นหนทางที่จะช่วยผู้ป่วยให้พ้นจากความเจ็บปวด ไม่ทุกข์ทรมานได้เร็วที่สุด จึงอาจนำไปสู่ละเลยการคิดค้น วิจัย พัฒนายาที่มีประสิทธิภาพ หรือวิธีการรักษาใหม่ๆ สำหรับโรคร้ายแรง รักษายากที่ทำให้ผู้ป่วยทุกข์ทรมาน เช่น โรคมะเร็ง เป็นต้น

ประการที่สาม ผู้ที่สนับสนุนว่าการุณยฆาตเป็นการตายอย่างสมศักดิ์ศรีนั้น อาจเป็นความเข้าใจผิดเนื่องจากในความเป็นจริง การการุณยฆาตคือการฆ่าและทำลายชีวิต ซึ่งอาจชักนำให้คนหันมาตัดสินใจฆ่าตัวตาย เพื่อให้พ้นจากความทุกข์ทรมานเป็นการบอกได้อีกนัยหนึ่งว่าชีวิตไม่คุ้มค่าต่อการที่จะรักษาไว้ ดังนั้น

ตายไปดีกว่า ในมุมมองที่ไม่สนับสนุนการการุณยฆาตจึงมองว่า มนุษย์ควรที่จะยอมรับชีวิตที่ได้มาและต่อสู้ให้ถึงที่สุด ไม่ว่าจะยากลำบากหรือเจ็บปวดแค่ไหน ทั้งยังมองว่าควรตายอย่างเป็นธรรมชาติดีกว่า สิ่งนี้ถึงจะเรียกว่า เป็นการตายที่สมศักดิ์ศรีอย่างแท้จริง ควรให้กำลังใจกับผู้ป่วยที่สิ้นหวังถึงเหตุผลหลายอย่าง เพื่อที่จะมีชีวิตอยู่ต่อไปมากกว่าการจะทำการุณยฆาต

ประการที่สี่ การการุณยฆาตจะมีผลต่อความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของคนในสังคม เมื่อสังคมเริ่มที่จะมองเห็นว่า การฆ่าคนเป็นสิ่งที่รับได้ จึงอาจมีความเป็นไปได้ที่คนในสังคมจะทำตามโดยปราศจากความรู้สึกสำนึกผิดอีกต่อไป

ประการสุดท้าย การการุณยฆาตจะเป็นการส่งเสริมให้บุคคลเปราะบาง (Vulnerable people) จบชีวิตตัวเองได้ง่ายขึ้น ดังนั้นผู้ป่วยบุคคลที่ต้องพึ่งพาผู้อื่นอาจถูกกดดันให้ต้องเลือกจบชีวิตตัวเองลง เพราะไม่ต้องการทรมานและเป็นภาระให้ครอบครัว ร่างกายที่อ่อนแอลง ไม่สามารถทำงานได้ ไม่สามารถช่วยเหลือครอบครัวหรือสังคมได้ ทำให้บุคคลเปราะบางเหล่านั้นมักจะรู้สึกไร้ค่า ไร้ความหมายอยู่บ่อยครั้ง และนี่เป็นเหตุผลที่ทำให้คนที่ได้รับความทุกข์ทรมานประสงค์ที่จะตาย (ประพีร์ อภิชาติสกุล, 2562)

ดังนั้น เมื่อพิจารณาในมุมมองของการไม่สนับสนุนการการุณยฆาตจะพบว่าประเทศที่ยังไม่มีกฎหมายออกมารองรับการการุณยฆาต เช่น ประเทศไทย ตามที่ได้ยกตัวอย่างมีรากฐานเรื่องสิทธิเสรีภาพแต่ที่แตกต่างจากประเทศที่การการุณยฆาตถูกกฎหมาย นั่นคือ การมีอิทธิพลของเรื่องศีลธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งนักปรัชญาที่สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของฝ่ายที่กฎหมายยังไม่มีมารองรับเรื่องการการุณยฆาต ดังเช่น ค้านท์ผู้ซึ่งเชื่อว่ามนุษย์มีเหตุผลและเสรีภาพ ซึ่งการกระทำตามเหตุผลและเสรีภาพของค้านท์จะต้องอยู่บนหลักของความดีทางศีลธรรม นอกจากนี้ ยังมีความเชื่อทางศาสนาที่เข้ามาอิทธิพลต่อการร่างกฎหมายด้วยเช่นกัน

วิเคราะห์แนวคิดจริยศาสตร์ของอิมมานูเอล ค้านท์ (Immanuel Kant) และ จอห์น สจ๊วต มิลล์ (John Stuart Mill) ต่อการการุณยฆาต

เมื่อพิจารณามุมมองของฝ่ายสนับสนุนการการุณยฆาตและฝ่ายที่ไม่สนับสนุนการการุณยฆาตแล้ว ควรต้องพิจารณาไปถึงระบบความเชื่อทางจริยศาสตร์ที่แตกต่างกันด้วย โดยแนวคิดทางจริยศาสตร์ที่ใช้เป็นเกณฑ์ตัดสินความถูกต้องทางจริยธรรมที่ใช้มุมมองต่างกันคนละด้านที่ได้นำมาวิเคราะห์ในงานศึกษานี้ คือแนวคิดจริยศาสตร์ของอิมมานูเอล ค้านท์ และแนวคิดประโยชน์นิยมของจอห์น สจ๊วต มิลล์

เริ่มต้นด้วยแนวคิดของอิมมานูเอล ค้านท์ ที่กล่าวว่ากระทำที่ดีทางจริยศาสตร์ออกมาจากเหตุผลที่มีในตัวมนุษย์ และธรรมชาติของลักษณะของมนุษย์นั้นไม่ได้ดีในตัวมันเอง แต่มีเจตจำนงที่ดีซึ่งเป็นสิ่งที่ดีเพราะตัวมันเองอยู่แล้วโดยปราศจากเงื่อนไขใด อีกทั้งค้านท์ไม่เอาประสบการณ์ อารมณ์ ความรู้สึกมาเป็นตัวตัดสินสำหรับค้านท์ ถ้าหากไม่มีเจตนาที่ดีจึงถือว่าผิดตั้งแต่แรกเพราะเกณฑ์ตัดสินจริยศาสตร์ของเขาให้เพียงเหตุผลเป็นตัวตัดสินว่าการกระทำนั้นถูกต้องตามกฎหมายหรือกฎสากลหรือไม่ ไม่ให้ความสำคัญกับอารมณ์ ความรู้สึกและประสบการณ์ แม้ผู้ป่วยจะรู้สึกอยากยุติการรักษา หรืออยากจากไปอย่างสงบ แต่หากพิจารณาด้วยเหตุผลที่เป็นกฎสากลแล้วการจบชีวิตตนเอง หรือการทำลายชีวิตผู้อื่นเป็นสิ่งที่ผิด ก็คือผิดโดยไม่มีข้อแม้ถึงแม้ว่าในการการุณยฆาตจะมีการแสดงเจตจำนงของผู้กระทำว่ากระทำไปเพื่อให้ผู้ป่วยหลุดพ้นจากความทุกข์ทรมาน แต่เจตจำนงนั้นไม่ได้เป็นเจตจำนงที่ดีตามแนวคิดของค้านท์ เนื่องจากเจตจำนงที่ดีในที่นี้คือการกระทำตามหน้าที่ทางศีลธรรม เมื่อเข้าใจถึงเจตจำนงที่ดีแล้วมนุษย์จะทำตามหน้าที่ของมนุษย์ที่มีเหตุผลเมื่อใช้เหตุผลในการพิจารณาเรื่องดังกล่าว จะสามารถเข้าใจในกฎศีลธรรมสากลซึ่งมีความเป็นสากลเป็นคำสั่ง

เด็ดขาดทำให้มนุษย์รู้ว่าควรจะทำอะไรและไม่ควรทำอะไร จะทราบได้ว่าชีวิตและร่างกายมีค่ามากเกินกว่าที่จะทำลายด้วยเงื่อนไขหรือเหตุผลอันใด (อภิชค เกิดผล, 2564 น. 241)

ทั้งนี้ การทำการุณยฆาตสามารถวิเคราะห์ได้ 2 กรณี คือตัวผู้ป่วยที่ต้องการทำการุณยฆาต และแพทย์ที่ทำการุณยฆาตให้ หากพิจารณาเจตจำนงของผู้กระทำแล้ว การยุติชีวิตตนเองถือเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายและผิดต่อสิทธิมนุษยชนว่าด้วยสิทธิในชีวิตและร่างกายตามความหมายข้างต้น และแพทย์ที่ทำการุณยฆาต ซึ่งเป็นผู้ยุติชีวิตผู้อื่น หรือฆ่าชีวิตผู้อื่นขัดกับกฎหมายและถือเป็นการละเมิดปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่รับรองให้มนุษย์ทุกคนมีสิทธิในการมีชีวิต มีเสรีภาพ และมีความมั่นคงในชีวิตของตนเองด้วยเช่นกัน การทำการุณยฆาตโดยแพทย์อาจถือเป็นการละเมิดสิทธิในการมีชีวิต และความมั่นคงในชีวิตของมนุษย์ ทำให้เห็นได้ว่าไม่มีกรณีใดเลยที่สอดคล้องกับเจตจำนงที่ดีตามแนวคิด จริยศาสตร์ของค่าน้ำ ซึ่งต้องดีในตัวเอง โดยปราศจากเงื่อนไขใด ๆ เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการกระทำ ซึ่งการการุณยฆาตในกรณีของผู้ป่วยนั้นมีปัจจัยอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ปัจจัยด้านประสบการณ์การรักษา ปัจจัยด้านระยะเวลา ปัจจัยด้านงบประมาณ และปัจจัยด้านอารมณ์ความรู้สึก จึงเป็นเงื่อนไขให้เกิดแรงกระตุ้นในการกระทำการุณยฆาต ส่วนตัวแพทย์ที่กระทำการการุณยฆาต ก็มีปัจจัยอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ปัจจัยด้านกฎหมาย ปัจจัยด้านจริยธรรมทางการแพทย์ และอื่น ๆ ถือเป็นเงื่อนไขให้เกิดแรงกระตุ้นในการกระทำ ซึ่งจริยศาสตร์ของค่าน้ำถือการกระทำที่เกิดจากเจตจำนงที่ดี แต่เจตจำนงที่นั้นต้องปราศจากเงื่อนไขต่าง ๆ เช่นนี้แนวคิดจริยศาสตร์ของอิมมานูเอล ค่าน้ำ จึงเป็นแนวคิดที่ไม่สนับสนุนการทำการุณยฆาต เนื่องจากการทำการุณยฆาตนั้นเกิดจากเงื่อนไขหลายอย่าง ซึ่งไม่ถือเป็นเจตจำนงที่ดีตามจริยศาสตร์ของอิมมานูเอล ค่าน้ำ

ต่างจากแนวคิดประโยชน์นิยมของจอห์น สจ๊วต มิลล์ ที่เห็นว่าจริยศาสตร์ของค่าน้ำมีความเป็นนามธรรมมากเกินไป เนื่องจากจริยธรรมไม่ตายตัวขึ้นอยู่กับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งนั่นก็คือ “ความสุข” หากการกระทำใดทำแล้วเกิดประโยชน์สุขก็ถือเป็นการกระทำที่ดี แต่ประโยชน์นิยมไม่ใช่แนวคิดที่เห็นแก่ตัว เพราะคุณภาพของความสุขของมนุษย์พัฒนาตามศักยภาพมนุษย์ ซึ่งความสุขของตนเองอาจเป็นเรื่องที่ทำให้คนอื่นมีความสุข หรืออาจกล่าวได้ว่าประโยชน์สุขของตนเองเท่ากับประโยชน์สุขของส่วนรวม นอกจากนี้ มิลล์ยังให้ความสำคัญกับประสบการณ์ รวมถึงอารมณ์ ความรู้สึก จะเห็นได้ว่าเขามีมุมมองต่างจากค่าน้ำ คือ การให้ความสำคัญกับตัวผลลัพธ์ของการกระทำมากกว่าเจตจำนงแรกเริ่ม หากผลลัพธ์ทำให้คนส่วนมากมีความสุขก็ถือเป็นการกระทำที่ดี ถ้าหากการทำการุณยฆาตทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีเกิดประโยชน์เกิดความสุขก็ถือเป็นการกระทำที่ดี เนื่องจากมิลล์ ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ อารมณ์ ความรู้สึก จึงอาจวิเคราะห์ได้ว่าการที่ผู้ป่วยตัดสินใจทำการุณยฆาตอาจเกิดจากการเอาประสบการณ์การรักษาที่ผ่านมา รวมไปถึงความรู้สึกทุกข์ทรมานจากการรักษามาประกอบการตัดสินใจร่วมด้วย เมื่อพิจารณาแนวคิดประโยชน์นิยมของจอห์น สจ๊วต มิลล์ ที่คำนึงถึงความสุขของคนส่วนมากแล้ว ผู้ทำการการุณยฆาตเองต้องคำนึงถึงผลของการกระทำที่เป็นความสุขของคนจำนวนมากที่สุด และกลุ่มสังคมที่มีอาจมองข้ามได้คือครอบครัวของผู้ทำการุณยฆาต จึงอาจแบ่งการวิเคราะห์ได้ 2 เงื่อนไข ได้แก่

เงื่อนไขที่ 1 การการุณยฆาตโดยครอบครัวยอมรับ การที่ผู้ป่วยตัดสินใจทำการการุณยฆาต อาจเกิดจากการเอาประสบการณ์การรักษาที่ผ่านมา รวมไปถึงความรู้สึกทุกข์ทรมานจากการรักษามาประกอบการตัดสินใจร่วมด้วย ทั้งนี้เมื่อครอบครัวยอมรับ อาจกล่าวได้ว่าทั้งตัวผู้ทำการการุณยฆาตและครอบครัวเองต่างรู้สึกว่าการตัดสินใจยุติชีวิตของผู้ป่วยจากอาการที่ไม่สามารถรักษาให้หายได้นั้นเป็นทางออกที่ดีที่สุดของทั้ง 2 ฝ่าย ผู้ป่วยไม่ต้องรู้สึกทรมานอีกต่อไป และครอบครัวไม่ต้องรู้สึกทุกข์จากปัจจัยต่าง ๆ ที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง การการุณยฆาตในเงื่อนไขนี้ จึงสรุปได้ว่าเงื่อนไขนี้เป็นไปตามทฤษฎีประโยชน์นิยมของมิลล์

เงื่อนไขที่ 2 การการุณยฆาตโดยครอบครัวไม่ยอมรับ แม้ว่าการที่ผู้ป่วยตัดสินใจทำการการุณยฆาต อาจเกิดจากการเอาประสบการณ์การรักษาที่ผ่านมา รวมไปถึงความรู้สึกทุกข์ทรมานจากการรักษามา

ประกอบการตัดสินใจร่วมด้วยก็จริง แต่เนื่องจากครอบครัวไม่ยอมรับการการุณยฆาตของผู้ป่วย จึงอาจนำไปสู่การตั้งคำถามกับการกระทำว่าการกระทำนี้กระทำไปเพื่อความสุขของคนส่วนมากจริงหรือไม่ หรือเป็นเพียงความสุขของผู้ที่ต้องการกระทำเพียงอย่างเดียว ซึ่งเห็นเป็นที่แน่ชัดว่าการทำการุณยฆาตโดยครอบครัวไม่ยอมรับนั้นอาจเป็นความสุขของผู้ป่วย แต่เมื่อพิจารณาในมุมมองของครอบครัว การจากไปของผู้ป่วยคือการทำให้พวกเขาเสียใจและเป็นทุกข์ การการุณยฆาตในเงื่อนไขนี้ จึงสรุปได้ว่าไม่เป็นไปตามทฤษฎีประโยชน์นิยมของมิลล์

บทสรุป

จากการเปรียบเทียบแนวคิดจริยศาสตร์ในทฤษฎีของอิมมานูเอล ค้านท์ และ จอห์น สจ๊วต มิลล์ ต่อการการุณยฆาต สามารถสรุปจากการวิเคราะห์ได้ว่าแนวคิดของค้านท์ เป็นแนวคิดที่ไม่สนับสนุนการทำการุณยฆาต เนื่องจากค้านท์ใช้เจตนาที่ดี (Good will) ของการกระทำเป็นตัวตัดสิน ถ้าหากเจตนาผิดก็คือผิด ตั้งแต่แรกเพราะการกระทำที่ดีต้องทำตามหน้าที่ทางศีลธรรม ซึ่งการกระทำนั้นต้องถูกต้องตามกฎศีลธรรมหรือกฎสากล หากพิจารณาด้วยหน้าที่ของมนุษย์ที่มีเหตุผลแล้วจะสามารถเข้าใจได้ในกฎศีลธรรมสากลได้ว่าชีวิตและร่างกายมีค่ามากกว่าที่จะทำลายด้วยเงื่อนไขหรือเหตุผลอันใด สอดคล้องกับเหตุผลของฝ่ายไม่สนับสนุนการการุณยฆาตที่ให้ความหมายปรัชญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิในการมีชีวิต มีเสรีภาพ และมีความมั่นคงในชีวิตของตนเอง ดังนั้นการเลือกที่จะยุติชีวิตของมนุษย์นั้นต้องเป็นไปโดยธรรมชาติและด้วยความช่วยเหลือของแพทย์อย่างเต็มที่แล้ว การยุติชีวิตของมนุษย์ก่อนถึงวาระตามธรรมชาติย่อมไม่ใช่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง หากพิจารณาเจตจำนงของผู้กระทำแล้วการยุติชีวิตตนเองโดยการุณยฆาตถือเป็นการกระทำที่ผิดกฎสากล และผิดต่อสิทธิมนุษยชนว่าด้วยสิทธิในชีวิตและร่างกายและแพทย์ที่ทำการการุณยฆาตซึ่งเป็นการยุติชีวิตผู้อื่น หรือฆ่าชีวิตผู้อื่นขัดกับกฎสากลและถือเป็นการละเมิดปรัชญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนี้ ต่อมาคือแนวคิดประโยชน์นิยมของจอห์น สจ๊วต มิลล์ เป็นแนวคิดที่ไม่ได้สนับสนุนการการุณยฆาตโดยตรงแต่ก็ไม่ได้ปฏิเสธการทำการุณยฆาต ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผลลัพธ์ หากผลลัพธ์คือเกิดประโยชน์และทำให้คนจำนวนมากมีความสุขก็คือการกระทำที่ดี หากผลลัพธ์ออกมาแล้วทำให้คนจำนวนมากเป็นทุกข์ก็ถือเป็นการกระทำที่ไม่ดีตามทฤษฎีประโยชน์นิยมของมิลล์

เอกสารอ้างอิง

- จริยศาสตร์เชิงกรณียธรรม. (2554). สืบค้น 19 มิถุนายน 2567, จาก <https://www.parst.or.th/philosopedia/Deontologicaethics.html>.
- ดวงพร เพชรคง. (2559). การุณยฆาต. สืบค้น 22 กันยายน 2566, จาก <https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/pdf>.
- ดวงเด่น นาคสีหราช. (2561). สิทธิของผู้ป่วยที่สิ้นหวังในการตายอย่างสงบในจังหวัดมหาสารคาม. สืบค้น 24 กันยายน 2566, จาก <https://so05.tcithaijo.org/index.php/lawjournal/article/view>.
- ทิพากร ไชยประสิทธิ์. 11 ประเทศ กฎหมายไฟเขียว “ตายอย่างสงบ”. (2562). สืบค้น 24 กันยายน 2566, จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/278173>.
- ธพิพัฒน์ วรพิพัฒน์กรกิจ. (2563). การุณยฆาต : สิทธิมนุษยชนที่ควรมีเพื่อคงไว้ซึ่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์. สืบค้น 26 กันยายน 2566, จาก <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/gvc-tu/article/view/248861/169221>.

- นิติ เนื่องจางค์ และ สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. (2564). ฉบับที่ 2 กฎหมายต่างประเทศสำหรับการรับรองสิทธิและอนุญาตให้บุคคลใช้สิทธิ ในการขอตายด้วยความกรุณา. สืบค้น 30 กันยายน 2566, จาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/>.
- นพพล วิทย์วรพงศ์. (2563). การตัดสินใจในระยะท้ายของชีวิตกับสังคมไทย: บทเรียนจากประสบการณ์ของต่างประเทศ. กรุงเทพฯ: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ
- ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน. (2563). สืบค้น 12 ตุลาคม 2566, จาก <https://www.amnesty.or.th/our-work/hre/what-udhr/>.
- ประพีร์ อภิชาติสกุล. (2562). เกิด แก่ ไม่อยากเจ็บ แล้วตายเลยดีไหม? มอง ‘การุณยฆาต’ แบบรอบด้าน. สืบค้น 12 ตุลาคม 2566, จาก <https://thestandard.co/euthanasia/#:~:text=การุณยฆาตเป็น,การทำลายความไว้วางใจ,จะยังมีเจตนาช่วย.>
- พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ 2550. (2550). สืบค้น 25 กันยายน 2566, จาก https://www.dms.go.th/backend/Content/Content_File/Information_Center/Attach/25621124013609AM_17.pdf.
- พระวรวัชรินทร์ สิริภทโท และ วิโรจน์ อินทนนท์. (2564). การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องของสิทธิของโทมัส ฮอบส์ และจอห์น ล็อก (รายงานผลการวิจัย). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สืบค้น 12 ตุลาคม 2566, จาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JBS/article/view/253263/170903>.
- พระอธิการประทีป ปิยสีโล (ศรีภิรมย์) และ ดร.เสรี ศรีงาม. (ม.ป.ป). การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องศีลธรรมของพุทธปรัชญาเถรวาทกับศีลธรรมของอิมมานูเอลคานท์. สืบค้น 14 ตุลาคม 2566, จาก <https://nkr.mcu.ac.th/gs/wp-content/uploads/2018/06/บทความ-พระอธิการประทีป.pdf>.
- พงษ์เทพ สันติกุล. (2562). สิทธิมนุษยชน สิทธิพลเมือง และสิทธิทางสังคม. สืบค้น 20 ตุลาคม 2566, จาก <https://ojs.lib.buu.ac.th/index.php/law/article/view/6461>.
- วัชร งามจิตระเจริญ. (2565). แนวคิดเรื่องสิทธิและการฆ่าตัวตายในทัศนะพระพุทธศาสนา สืบค้น 20 ตุลาคม 2566, จาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JMA/article/view/>.
- วนิดา โสภณสินสุข และ อัจฉริยา ชุตินันท์. (2565). สิทธิการตายตามธรรมชาติ: ศึกษากรณีการแสดงเจตนาไม่ประสงค์รับการรักษาของผู้ป่วยและทายาท. สืบค้น 22 ตุลาคม 2566, จาก <https://so06.tci-thaijo.org/index/>.
- ศูนย์สิทธิมนุษยชน. (2557). การุณยฆาต. สืบค้น 24 ตุลาคม 2566, จาก <https://so05.tci-thaijo.org/>.
- สำนักงานกฎหมาย. ประมวลกฎหมายอาญา. สืบค้น 25 ตุลาคม 2566, จาก <https://www.xn--42c4cjab1btnchd1ed6dvnqc6f.com/>.
- อภิโชค เกิดผล. (2564). การประกอบสร้างความหมายของการุณยฆาตในสังคมไทยร่วมสมัย: บทบาทร่วมการแพทย์-กฎหมาย-พุทธศาสนา. สืบค้น 20 ตุลาคม 2566, จาก http://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2021/TU2021_6124300036_15701_20557.pdf.
- Immanuel Kant. (1948). Groundwork of The Metaphysic of Morals by Immanuel Kant. In H.J. Paton. *The Moral Law or Kant's Groundwork of The Metaphysic of Morals* (pp. 55-80). Great Britain: William Brendan and Son Ltd, UK.
- John Stuart Mill. (2003). Utilitarianism. In Mary Warnock (Eds.), *Utilitarianism and On Liberty* (pp. 181-199). Oxford: Blackwell Publishing Ltd. UK.